

Conflictele asimetrice și conceptul de putere

Iovanovici, Miriana

Veröffentlichungsversion / Published Version

Zeitschriftenartikel / journal article

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:

Iovanovici, M. (2000). Conflictele asimetrice și conceptul de putere. *Annals of the University of Bucharest / Political science series*, 2, 117-126. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-397683>

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer CC BY-NC-ND Lizenz (Namensnennung-Nicht-kommerziell-Keine Bearbeitung) zur Verfügung gestellt. Nähere Auskünfte zu den CC-Lizenzen finden Sie hier:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.de>

Terms of use:

This document is made available under a CC BY-NC-ND Licence (Attribution-Non Commercial-NoDerivatives). For more information see:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

CONFLICTELE ASIMETRICE ȘI CONCEPTUL DE PUTERE

MIRIANA IOVANOVICI

Max Weber definea puterea drept capacitatea cuiva de a-și impune voința într-un cadru social dat, chiar împotriva voinței celorlalți. Această definiție a puterii circumscrie două mari tipuri de clase de indivizi sau, la scară largă, de state: cei care dețin și exercită puterea și cei care i se supun. De aici rezultă asimetria relațională pe care puterea o presupune. Vorbind în termeni de state, vom vorbi despre putere politică, statul fiind instituția supremă în societate, singura care deține monopolul asupra constrângerii fizice și violenței. În sistemul relațiilor internaționale puterile politice ale statelor, circumscrise de propriile voințe și interese, se confruntă în ceea ce numim astăzi conflicte, adică manifestarea unor antagonisme deschise între două entități (state) cu interese de moment ireconciliabile, cu privire la deținerea sau gestionarea unor bunuri, fie ele materiale sau simbolice. Conceptul de putere politică este caracterizat prin faptul că se exercită în limitele unui teritoriu, al unui spațiu limitat, unde statul își exercită astfel suveranitatea. Astfel, în afara granițelor recunoscute ale fiecărui stat în lumea contemporană, acesta nu își mai poate exercita puterea politică, datorită faptului că ar încălca suveranitatea unui alt stat. Deși bine pus la punct în teorie, acest concept a suferit o serie de modificări în practică. Un astfel de exemplu ar fi cazul intervențiilor umanitare.

Pentru înțelegerea conflictelor existente la această oră în lume, este foarte important de cunoscut limitele puterii politice ale unui stat național, adică ale unui stat caracterizat printr-un teritoriu, o populație unită de crezuri, obiceiuri și tradiții istorice comune, deci, o națiune și o singură putere investită legitim cu autoritate. Modul în care sunt înțelese și conduse afacerile interne ale statelor își pun pecetea asupra modului în care respectivii actori înțeleg și desfășoară o politică externă, modul în care ei iau parte la gestionarea lumii, a problemelor ei, în ansamblul lor.

Așadar, disocierea slabi – puternici se păstrează și la nivel internațional. Această simplă alăturare de termeni a dat naștere celor

mai multe conflicte contemporane. În afara nevoii de acaparare de teritorii, sporire a faimei și înmulțire a resurselor materiale și umane, națiunile contemporane sunt mânate de idealuri și crezuri care nu mai fac obiectul analizelor anterioare. Dacă secolele trecute s-au caracterizat prin conflicte tradiționale, simetrice, în care cucerirea și subordonarea erau scopurile finale, secolul XXI aduce noutăți atât pe câmpurile de luptă cât și în birourile factorilor de decizie. Conflictele prezentului și cele ale viitorului nu vor mai respecta regulile după care s-au desfășurat cele două războaie mondiale sau alte lupte importante din istoria omenirii. Evoluția tehnologică, armată, ideologică, religioasă, culturală și economică au făcut posibil ca noi tipuri de adversari și conflicte să apară. Acestea sunt conflictele asimetrice sau neconvenționale. Dar pentru a încerca să ajungem la esența lor, este mai întâi necesar să ne dedicăm cunoașterii componentelor lor principale, adică puterii naționale; cauzelor care au dus la această transformare precum și caracteristicilor până acum cunoscute.

Actorii de pe scena internațională se folosesc de puterea pe care o dețin pentru a dobândi mai multă putere. Indiferent dacă își definesc obiectele în termeni de securitate, libertate, prosperitate, țelul lor final este acela de a acapara mai multă putere care să îi facă invincibili. Hans J. Morgenthau, reprezentant al realismului, a analizat puterea politică în *Politics among Nations*. Definind-o, el o descria ca fiind relația mutuală de control între deținătorii de funcții în autoritatea publică, între aceștia și populația în general¹. Prin puterea pe care o dețin, posesorii ei pot influența modul de gândire și comportament al celor asupra cărora o exercită. Distincțiile între putere și influență, putere și forță, putere ce se poate folosi și ce nu se poate folosi, precum și între putere legitimă și putere ilegală, precum și definirea însăși a termenului sunt importante de reținut pentru momentul în care vom discuta relațiile ce apar în cazul conflictelor asimetrice. Continuând ideea, vom spune că un stat își poate folosi puterea nucleară pe care o deține doar pentru amenințarea adversarului, fără a o folosi într-adevăr. Într-o epocă în care statele civilizate nu se mai războiesc între ele și în care pacea nucleară e singura ce poate interveni pentru a pune capăt unui eventual conflict, guvernele țărilor puternice caută căi de rezolvare amiabilă a conflictelor. Totuși, soluția nu este întotdeauna acceptată de partea adversă și astfel se ajunge la confruntări armate. Legile războiului, așa cum apar ele în lucrarea lui Carl von Clausewitz, *Despre război*, sunt

---

¹ HANS J. MORGENTHAU, *Politics among Nations. The Struggle for Power and Peace*, McGraw-Hill Ed., 1993, p. 30.

încă viabile, dar se pare că atât noul concept al afacerilor militare (*Revolution in Military Affairs* – RMA), precum și noii adversari ce se opun astăzi țărilor occidentale, vor duce la schimbarea lor sau cel puțin la scoaterea lor, parțială sau totală, din practică.

Cât privește sistemul internațional, Morgenthau susține că, încă de la începuturile sale, acest spațiu este caracterizat de lupta pentru putere, universală în timp și spațiu, demonstrat de faptele istorice². Realismul prezintă sistemul internațional drept un sistem anarhic în care domnește dezordinea și care nu va putea fi niciodată supus conducerii de către un singur individ sau stat care să exercite puterea asupra tuturor celorlalți actori. Tot Morgenthau susține că actorii sistemului internațional ținesc către realizarea unui cât mai mic rău, decât a binelui absolut. Elementele care stau la baza acestei ipoteze sunt natura omului, a societății și a politicului. Mai mult, cel mai important argument adus de realiști în susținerea tezei lor este faptul că doar realismul poate oferi explicații pentru starea permanentă de război, care este, de fapt, caracteristica principală a sistemului. Dincolo de acestea, argumentează realiștii, principiul *checks and balances* funcționează în sistemul internațional în aceeași manieră în care el funcționează în politica internă. Astfel, actorii desfășoară acțiuni de așa manieră încât să nu permită unui alt actor să obțină mai multă putere, care l-ar putea transforma în „asupritorul” lor. Anarhia se manifestă de asemenea în toate acțiunile întreprinse de state de-a lungul istoriei, în care fiecare luptă pentru îndeplinirea propriilor interese, acordând totodată o mare atenție acțiunilor celorlalți pentru simplul motiv că prietenul de astăzi poate deveni dușmanul de mâine. Nesiguranța este deci o altă trăsătură a acestui sistem. Kenneth Waltz, un alt important teoretician al realismului a oferit argumentele pentru existența acestei teorii ca încă dominantă în sistemul internațional în studiul său, *Structural Realism after the Cold War*, că realismul va continua să rămână teoria dominantă a relațiilor internaționale atâta timp cât și până când el nu se va transforma în totalitate. Termenul de transformări este înțeles de Waltz nu ca schimbări ale elementelor sistemului ci ale sistemului în totalitate³. Astfel, el recunoaște și acceptă faptul că sistemul internațional este în continuă schimbare dar accentuează faptul că acestea nu îi alterează natura sa. Exemplele pe care le oferă sunt concludente în acest sens: transporturi, comunicații, noi forme de luptă – au loc la nivelul unităților și afectează și

² *Ibidem*, p.36.

³ KENNETH N. WALTZ. – “Structural Realism after the Cold War”, *International Security*, vol. 25, no. 1, summer 2000, Internet edition.

comportamentul statelor, dar nu sistemul în natura sa. Mai mult, spune el, introducerea armelor nucleare poate fi privită drept cea mai mare transformare din istorie, și totuși, ea nu a condus la alterarea structurii sistemului internațional, cu toate că a afectat modul în care statele își asigură și asigură securitatea. Prin argumentele pe care le oferă, Waltz se opune deschis instituționalistilor, care consideră că conceptele realismului de anarhie, *self-help* și balanță a puterilor nu își mai găsesc locul în condițiile sistemului internațional contemporan.

Acesta este cadrul în care statele își desfășoară acțiunile, în care ele interacționează pentru satisfacerea propriilor interese. Cum am arătat anterior, puterea este atât un mijloc cât și un scop în sine. Fie că luptă pentru prestigiu, pentru teritorii sau pentru resurse, statele își folosesc puterea deja existentă pentru a atinge un nivel mai înalt de posesie. Puterea națională este elementul cheie al fiecărui actor prezent pe scena internațională. Elementele puterii naționale sunt: așezarea geografică; resursele naturale (provizii alimentare, materii prime); capacitatea industrială; pregătirea militară (tehnologia, factorii de decizie, cantitatea și calitatea forțelor armate); populația (așezarea, creșterea numerică); caracterul național (structura, trăsăturile); cultura; morala; calitatea societății și a aparatului de stat ca factori de decizie; formarea și calitatea politicii externe; calitatea instituțiilor de stat și modul acestora de gestionare a problemelor și resurselor. Toate aceste categorii, existente într-o măsură mai mare sau mai mică, pot oferi fiecărei națiuni capacitatea și premisele pentru a se angaja în lupta pentru putere pe plan internațional.

Lupta pentru putere este aceeași, ea diferă doar în funcție de condițiile morale politice și sociale care primează în fiecare. Se poate face chiar o paralelă între lupta pentru putere pe plan intern și cea pe plan extern. De exemplu, pe plan intern, ordinea politică este mai stabilă și mai puțin supusă schimbărilor violente decât pe plan internațional. Aceste premise configurează trei tipuri de acțiuni: păstrarea puterii, creșterea puterii și demonstrarea puterii. Făcând trecerea către planul internațional, puterea națională circumscrie condițiile pentru fiecare din cele trei tipuri prezentate anterior. Există păreri care susțin că majoritatea indivizilor (conducătorilor) nu își pot satisface dorința de putere pe plan intern și astfel, ei se își îndreaptă privirile către scena internațională, care le oferă mai multe posibilități. Reprezentanți ai unei națiuni, acești conducători traduc, de fapt, voința națiunii care i-a ales. Epoca contemporană ne oferă nenumărate exemple în care naționalismul exacerbă a dat naștere unor conflicte sângeroase. Acesta poate fi numit noul naționalism. Dorința de afirmare a idealurilor

naționale pe plan internațional și impunerea lor altor națiuni conduc către izbucnirea unor conflicte de lungă durată. Rădăcinile acestora se regăsesc în chiar mentalitatea membrilor națiunii respective, transpuse în regulile de comportament ale societății și în instituțiile care le reprezintă⁴. Acest nou tip de naționalism circumscrie două tipuri de situații. Prima este aceea în care puterea devine scopul și se identifică cu întreaga națiune, devenind astfel un bun pentru care trebuie să lupte toți cetățenii țării respective. A doua situație se caracterizează prin faptul că puterea se transformă în scopul unui individ sau a unui grup de indivizi care doresc să o exercite în nume propriu. Acest al doilea caz este considerat a fi departe de cel dintâi și nu poate fi tolerat decât în unele cazuri și cu unele limite. Astfel de situații se întâlnesc din ce în ce mai des în prezent. Animați de scopuri politice sau religioase, unele grupuri de militanți desfășoară acțiuni care cauzează atât națiunii din care fac parte, cât și sistemului internațional în general. La o privire mai atentă, acest nou tip de naționalism se află la baza conflictelor asimetrice din prezent. Ferocitatea cu care adversarii asimetrici acționează, precum și nesiguranța crescută a populației civile aparținând statelor occidentale, atomizarea societății occidentale în general au condus la creșterea enormă a frustrărilor individuale și colective ale membrilor națiunilor aflate la polul opus. Prin acțiunile pe care le întreprind, aceștia doresc să restabilească o balanță între două lumi considerate divergente, sau mai mult, doresc distrugerea celor pe care îi văd drept inamicii lor și recunoașterea propriilor valori pe plan internațional. Cele două categorii sunt strâns legate de arta războiului, de premisele conflictelor care au avut și au loc în lume. Analizând din punct de vedere cantitativ, adică al națiunii sau al grupurilor care luptă pentru obținerea și augmentarea puterii, am îndrăzni să corelăm prima categorie cu războaiele tradiționale, iar cea de-a doua cu conflictele asimetrice.

În continuare, ne vom opri asupra celui de-al doilea caz, discutând acest subiect mai pe larg. Începutul secolului XXI marchează schimbarea totală a artei războiului. Războiul tradițional este dat uitării și înlocuit cu un tip de conflict neconvențional, asimetric, care nu respectă nici una din regulile stabilite anterior. Am putea spune chiar că este nevoie de o nouă teoretizare a modului în care națiunile se înfruntă în prezent. Cu toate acestea, conflicte asimetrice nu sunt întru totul noi. Originile lor se întorc mult în trecut. Să ne reamintim în acest sens înfruntarea dintre David și Goliat sau jafurile comise de pirați pe mare asupra vaselor aparținând diverselor țări. Aceste exemple relevă

⁴ HANS J. MORGENRHAU, *op. cit.*, p. 117.

trăsătura definitorie a conflictelor neconvenționale și anume înfruntarea între doi adversari inegali din punct de vedere al puterii de care dispun, reprezentând entități diferite, pe de o parte state-națiune, pe de altă parte organizații non-statale.

Forma prezentă a conflictelor asimetrice ne duce la ceea ce Carl von Clausewitz a numit "înarmarea poporului". În concepția acestui teoretician al războiului, armatele regulate trebuie ajutate de către popor pentru a izbândi. Pe de altă parte apare clară o disociere între armatele regulate și cele neconvenționale. Poporul înarmat luptă împotriva armatelor regulate ale inamicului, distrugându-l pas cu pas. Astfel, spune Clausewitz, "ele nu trebuie să strivească sămburele, ci să-l roadă la suprafață, la margini. *Landstrumul* trebuie să se ridice în provinciile aflate la periferia teatrului de război, în care atacatorul nu ajunge cu forțe importante, pentru a sustrage cu totul aceste provincii influenței lui... focul cuprinde linia sa de comunicație și îi primejduiește existența....dacă este vorba de stricarea drumurilor și blocarea șoselelor înguste..."⁵. Practicile descrise în lucrarea lui Clausewitz au putut fi regăsite astăzi în acțiunile întreprinse de organizațiile de guerilă. Desfășurându-și activitatea în interiorul teritoriului național și având drept scop acapararea puterii, organizațiile de guerilă nu s-au dat înapoi de la a teroriza inamicul.

Un bun exemplu este campania împotriva lui Bessus, asasinul lui Darius al III-lea, condusă de Alexandru cel Mare înainte de invazia Indiei. Din scrierile rămase despre această campanie reiese că Alexandru cel Mare (356 – 323 î.e.n.), contrar așteptărilor sale, nu a fost nevoit să ducă bătălii la scară largă. În schimb, el s-a confruntat cu forțe inamice care luau forma unor grupuri neregulate de luptători călare care apăreau în drumul lui de fiecare dată când el înainta, care îl atacau din urmă atunci când se afla în marș, hărțuindu-l⁶. Din acest exemplu reiese faptul că acțiunile asimetrice se regăsesc în istorie încă din timpuri îndepărtate. Istoria ne-a arătat că ele au fost folosite frecvent de-a lungul înfruntărilor militare de orice tip, fie ca acțiuni complementare, fie ca acțiuni principale.

Asupra modului de utilizare a guerilei și a tacticilor de guerilă a discutat și Mao Tse-Dong: "conceptul cum că lupta de guerilă este un scop în sine și că aceste acțiuni pot fi separate de cele ale forțelor armate regulate este incorect... pe scurt, în timp ce trebuie să promovăm luptele

⁵ CARL VON CLAUSEWITZ, *Despre război*, Editura Militară, București, 1982, p. 479.

⁶ ROBERT B. ASPREY, *War in the Shadows. The Guerrilla in History*, Double Day & Company Ed., Garden City, New York, 1975, p. 5.

de guerilă ca o componentă auxiliară strategică și necesară, nu trebuie să îi oferim prioritate în strategia noastră, nici să o substituim pozițiilor armatei regulate⁷. Alt exemplu este războiul burilor, în care armatele britanice au fost atacate deseori de guerilele băștinașe și lăsate fără provizii, arme și linii de comunicație. Astfel, atacând prin surprindere, având drept țintă oboseala, hărțuirea și slăbirea adversarului prin alte metode decât lupta directă, poporul înarmat – forțele de guerilă au reușit în atingerea scopurilor și anume acapararea și păstrarea puterii.

Conflictele asimetrice ale prezentului păstrează câteva din trăsăturile luptelor anterioare. Una dintre diferențele de fond constă în faptul că, în prezent, ele au devenit modul principal de înfruntare între două forțe oponente. În schimb, natura actorilor asimetrici a rămas în mare parte neschimbată: ei nu sunt exponenți ai națiunii investiți cu dreptul de a reprezenta voința poporului, ci grupuri de militanți mânăți de idealurile religioase care îi animă, cu o puternică voință de a distruge complet inamicul, adică statele occidentale, care sunt identificate cu sursa răului și de a reinstaura pacea. Scopul lor nu mai este acapararea puterii, ci aducerea la cunoștința întregii lumi a valorilor lor, care să devină universale; declanșarea cât mai multor conflicte la scară mică, care coroborate, să ducă la declanșarea războiului global. În consecință, totul este acum circumscris de înfruntarea între două forțe inegale din punct de vedere al puterii, precum și de regulile pe care, de regulă, atacatorul le stabilește, dat fiind că acțiunile lor încă respectă caracterul de surprindere care să le sporească impactul. Astfel, într-o posibilă definiție, conflictul asimetric poate fi definit drept acel tip de înfruntare dată de echilibrul dintre atac și apărare prin care atacatorul încearcă să lovească punctele vulnerabile atât din apărarea cât și din atacul inamicului său prin diverse metode, de obicei, surprinzătoare și nu foarte costisitoare⁸. Este astfel clar că e mult mai ușor de lansat un atac asimetric decât pus la punct apărarea împotriva lui. În aceeași manieră, e mai ușor de gândit un astfel de atac decât de elaborat o tactică defensivă care să i se opună. Un exemplu în acest sens constă în una din lecțiile învățate de armata britanică în timpul conflictului din Kosovo, când partizanii sârbi așteptau tancurile sau alt echipament militar în mijlocul satelor sau în alte locații, arătându-se astfel conștienți de faptul că armata Marii Britanii, încercând să evite pierderile colaterale, nu le va ataca.

⁷ *Ibidem*, p. 356.

⁸ G. M. WHITTAKER, *Asymmetric Wargaming: Toward a Game Theoretic Perspective*, MITRE, September 2000, Internet edition, p. 2.

În studiul conflictelor asimetrice, e foarte important de făcut diferența între aspectele operaționale și cele ideologice. Majoritatea opiniilor discută pe marginea armelor folosite și a impactului acestora, lăsând în afara sferei de dezbateri aspectele ideologice, generatoare ale acestor noi conflicte. Conflictul asimetric este astăzi noua și poate singura forma de luptă între națiuni datorită evoluției rapide la care unele țări au fost martore. Astfel, este mai mult decât clar că nu există nici un alt stat care să se poată opune SUA, cu mijloace convenționale și șanse de câștig. Tocmai de aceea, noii adversari recurg la alt fel de tactici, strategii și arme pentru a putea purta un conflict cu statul global (SUA). Dar, tocmai prin aspectele reliefate anterior, SUA constituie o excepție de la regulă. Datorită faptului că, în legătură cu SUA totul se discută în termeni de arme și efectele lor, nu vom stărui prea mult asupra acestui subiect. Vom încerca totuși să sondăm și alte aspecte ale conflictelor asimetrice, de această dată de ordin ideologic, în termeni de putere a statelor națiune și a evoluției pe care a suferit-o acest proces.

Alături de puterea națională un alt factor determinant îl constituie diferențele culturale și religioase care există între diferitele părți ale lumii. Exemplul pe care îl voi folosi în această lucrare este lumea occidentală *versus* lumea islamică. Apogeul conflictelor asimetrice atins pe 11 septembrie 2001, prin atacurile teroriste asupra SUA, au făcut ca aceste diferențe să fie accentuate. Inițiatorii atacurilor, membrii ai rețelei teroriste Al-Qaeda, au demonstrat prin actul lor sinucigaș ura pe care o mare parte a lumii islamice o poartă Occidentului și dorința lor ardentă ca dominația acesteia să ia sfârșit. Teroriștii care au acționat pe data de 11 septembrie 2001, sunt exponenții unei națiuni, de fapt, a unei religii, reprezentând populația săracă a acestei zone, care are încredere extremă în religie și care acționează doar respectându-i regulile în înțelegerea pe care fiecare o dă religiei, lucru care dă naștere și actelor violente. Acest segment de populație, cum am arătat și anterior, consideră Occidentul vinovat pentru mizeria morală și spirituală în care trăiește. Pe scurt, cauzele radicalismului islamic care se manifestă astăzi tot mai des își regăsește rădăcinile în inegalitățile economice, ocupație militară și autoritarism⁹. De aceea, pentru lumea islamică, războiul împotriva Occidentului este o problemă de recâștigare a respectului de sine, de minimizare a influenței exercitate în zone sau chiar de distrugere. Analizând relația Islam – Occident în acești termeni, declanșarea unui război global este iminentă, acesta fiind chiar scopul organizațiilor care

---

⁹ STEPHEN ZUNES, "US Policy towards Political Islam", *Foreign Policy In Focus*, vol. 6, no. 24, June 2001, Internet edition.

desfășoare preliminariei atacuri teroriste. Într-o logică simplă, nu este greu de observat că puterea națională a statelor islamice nu le permite să poarte un război tradițional, la scenă deschisă, împotriva statelor occidentale. De aceea, există guverne în țările islamice care recurg la diverse tactici de sprijin a organizațiilor teroriste și care, astfel, se folosesc de puterea poporului înarmat pentru a-și atinge scopurile. Există multe situații în care aceste scopuri coincid cu țelurile unor organizații care își asigură singure existența, ca urmare, atacurile asimetrice asupra statelor occidentale cresc atât în intensitate cât și numeric. Cu toate acestea, atacurile teroriste care au avut loc în trecutul apropiat diferă mult de cele din prezent. Se înregistrează astfel o tendință în creșterea intensității atacurilor și scăderea numărului lor. Terorismul modern țintește la producerea unor pagube mult mai mari. Dacă în trecut țintele erau oameni politici, reprezentanți ai diverselor națiuni, astăzi acțiunile teroriste țintesc către populația civilă, către obiective civile, asigurându-și astfel un impact mult mai mare asupra populației globului în general. Se observă astfel faptul că acțiunile asimetrice se caracterizează prin acțiuni care nu vizează în mod special forțele armate ale unei națiuni cât punctele vulnerabile ale acesteia. În acest sens, atacul din 11 septembrie 2001 a demonstrat faptul că progresele tehnologice înregistrate de națiunile avansate, vezi SUA, nu sunt suficiente pentru prevenirea unor pierderi enorme de vieți omenești și bunuri materiale. *Cuter*-ele și cuțitele folosite de teroriștii care s-au aflat la bordul celor patru avioane au ridicat un mare semn de întrebare asupra armelor ce pot fi folosite. Avansul tehnologic actual, în posesia SUA și a altor state, nu a permis detectarea acestor obiecte uzuale care au fost transformate în arme. Utilizarea acestor instrumente a demonstrat faptul că lumea modernă este încă vulnerabilă la arme primitive, la ceea ce se numește *low-technology*. Din nou, astfel de arme fac parte din arsenalul de surprize pe care atacurile asimetrice le oferă inamicului. De aceea, guvernele lumii trebuie ca în viitor să-și canalizeze eforturile de apărare a teritoriului național și nu numai prin prisma atacurilor cu arme chimice, biologice sau nucleare, a atacurilor teroriste sau a celor informatice pe care adversarii asimetrici se pot hotărî să le folosească. Cum am arătat anterior, în astfel de situații regulile jocului sunt impuse de atacatori, celor atacați nerămânându-le decât opțiunea creării unei cât mai bune strategii defensive în fața atacatorilor.

Profilul psihologic al atacatorilor relevă a mulțime de amănunte importante. Cei care acționează, cu toate că sunt conștienți de faptul că vor muri sunt conduși de un fanatism religios foarte puternic. În cazul organizațiilor, aceștia sunt motivați de conducătorii lor, dar și de dorința de a deveni eroi, căci odată morți pentru cauză, ei vor fi rămâne în

memoria conaționalilor lor pentru curajoasele acte întreprinse. De cele mai multe ori, adversari asimetrice sunt oameni simpli care acționează urmându-și impulsuri, pornirile lăuntrice. Frustrați de soarta lor și a celor asemenea lor, acești inamici invizibili nu oferă nici un indiciu care să conducă la o posibilă prevenire a atacurilor. Mai mult, spre deosebire de predecesorii lor, atentatele comise nu sunt revendicate iar explicațiile pot fi aflate doar după perioade lungi de timp și muncă intensă a serviciilor secrete. De aceea, o cât de mică înțelegere a mecanismelor după care acționează ar putea conduce către identificarea viitoarelor ținte și chiar împiedicarea ducerii lor la bun sfârșit.

Înfruntarea adversarilor asimetrice, atacurile lansate de aceștia reprezintă cea mai mare amenințare a prezentului pentru națiunile civilizate. Este clar însă faptul că statele occidentale, posesoare a unor mari puteri naționale, vor forma un front comun împotriva acestui nou tip de adversari, încercând să îl distrugă în totalitate. Această campanie împotriva conflictelor asimetrice nu este însă una ușoară. Ea va trebui să coroboreze eforturile tuturor puterilor unui stat, militară politică, economică, culturală și religioasă. Demersurile ce vor fi întreprinse nu garantează, în același timp, succesul. Răspândirea adversarilor, mijloacele de comunicare pe care le folosesc, însăși structura organizațiilor îngreunează localizarea și învingerea lor. Pe de altă parte, eforturile trebuie susținute în sensul înțelegerii modului de operare a acestora, a profilului lor psihologic, a pârghiilor care acționează asupra lor. Doar prin punerea laolaltă a tuturor resurselor umane și materiale disponibile adversari asimetrice pot fi reduși la tăcere.

În concluzie, alte aspecte decât cele operaționale trebuie luate în calcul. Armele, tacticile și strategiile utilizate în lansarea atacurilor asimetrice sunt de mare importanță, dar nu aici se regăsesc rădăcinile lor. Acestea pleacă de la lunga înfruntare a două civilizații, cea occidentală și cea islamică și a raporturilor care au existat între ele de-a lungul timpului. Diferențele culturale și religioase au condus către o altă dimensiune a conceptului de naționalism. Identificarea civilizației occidentale cu tot ceea ce reprezintă răul pentru islamici poate conduce către astfel de conflicte la scară mai mică, regională. Apropierea între cele două lumi ar trebui să fie una lentă, care să cuprindă toate domeniile de activitate. Deși în teorie acest lucru poate părea posibil, practica pare să-l îndepărteze cu fiecare zi. Dar acest lucru este de discutat cu o altă ocazie. Așadar, conflictele asimetrice ale prezentului și viitorului în noua lor dimensiune necesită o muncă titanică, atât în teorie cât și în practică, care să permită identificarea și punerea în ecuație a tuturor variabilelor existente pentru un rezultat cât mai bun.